

AYNI BAĞIN GÜLLERİ – ÖZBEK EDEBİYATINDAN SEÇME HİKÂYE- LER (1980-2014)

YAYIN TANITIMI

Arş. Gör. Zeynep ASLAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü
zeynep.aslan@hbv.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0779-5550

Dr. Veli Savaş YELOK. Aynı Bağın Gülleri – Özbek Edebiyatından Seçme Hikâyeler (1980-2014), Ankara: Sonçağ Akademi Yayınları, 2. Baskı, Kasım 2019, ISBN: 978-605-7851-99-4, 246 sayfa.

Dr. Veli Savaş Yelok, Çağdaş Türk Edebiyatları, Türk lehçelerinin işlevsel dil bilimi, aktarma bilimi sorunları, metin ve metin tahlili üzerine çalışmaları ile tanınmakta olup hâlihazırda Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Prof. Dr. Şuayip Karakaş'ın danışmanlığında ünlü Özbek şair, oyun yazarı, tercüman ve devlet adamı Erkin Vâhidov'un şiirlerinin dili ve üslubu üzerine hazırladığı doktora tezini 2016 yılında kitap olarak yayımlayan Yelok, Modern Özbek Edebiyatı alanında yaptığı çalışmalarla dikkat çekmektedir.

Yelok, son olarak 2019'un Kasım ayında Sonçağ Akademi Yayınları tarafından ikinci baskıları neşredilen *Aynı Bağın Bülbülleri – Özbek Edebiyatından Seçme Hikâyeler (1909-1980)* ve *Aynı Bağın Gülleri – Özbek Edebiyatından Seçme Hikâyeler (1980-2014)* adlı kitaplarını okuyucuyla buluşturmuştur. Adı geçen iki kitap da Yelok'un Özbek hikâyelerinden yaptığı aktarmaları¹ içerir. Söz konusu iki kitap, art zamanlı olarak birbirinin devamı ve tamamlayıcısı mahiyetinde olduğu için Modern Özbek Edebiyatı'nda hikâye türünün gelişim çizgisini takip etme imkânı vermektedir.

Aynı Bağın Bülbülleri'nde Özbek hikâyeciliğinin başlangıcı olan 1909'dan 1980'e kadarki dönemde yetişmiş yirmi yazardan birer hikâyenin Türkiye Türkçesine aktarması bulunur. Yelok, bu dönem yazarlarını bülbül imajı ile sunar. Aynı Bağın Gülleri'nde ise 1980 sonrası on üç yazardan birer hikâyenin aktarması yer alır. Bu dönem Sovyetler Birliği'nin son döneminden başlayarak asıl olarak Özbekistan'ın bağımsızlık dönemini ve sonrasını kapsar. Nitekim eserin adı da bu bağlamda aynı bağda yetişen güller olarak tasvir edilmiştir. Yazarın sözü edilen iki eserinden *Aynı Bağın Gülleri* adlı kitabı üzerinde durulacaktır.

Aynı Bağın Gülleri adlı eser *Özbek Edebiyatından Seçme Hikâyeler (1980-2014)* alt başlığıyla sunulur ve 246 sayfadan oluşur. Eser, Yelok'un kısa bir biyografisi ile başlar. *İçindekiler* verildikten sonra Yelok tarafından yazılan *Sözbaşı* bölümünde eser kısaca tanıtılır, veriliş amacı ve kullanılan yöntem hakkında bilgiler verilir. Bu bölümde Yelok, hikâyelerini aktardığı yazarları neye göre seçtiği hususuna şu şekilde açıklık getirir: *Bu yazarların belirlenmesinde kendi ülke gerçeklerini ve yaşam düzenini bilme; edebî eserin ait olduğu ülkenin kültür ve dil coğrafyası ile aile yapısı gibi sistematiplerini tanıma, bunları mensubu olduğu milletin millî özüne uygun bilinç ve anlatımla kurgulama, anlamlandırma yetkinlik ve mahareti esasında hareket edilmiştir* (2019: 2).

Milletin kendi içinde ya da milletlerarası bağlamda kültür aktarımının en önemli araçlarından biri sanat ve edebiyat eserleridir. Sanatçıların millî öz bilinciyle verdikleri eserler, millî değerlerin yeni kuşaklara aktarılmasını sağlarken; diğer milletler için de o milleti tanıma noktasında bir nevi rehber işlevi görür. Yelok da Özbek Edebiyatı'ndan Türkiye Türkçesine kazandırdığı hikâyelerde Özbek kültürünün ve değerlerinin Türkiye'de bilinmesi ve öğrenilmesi

¹ Bir dilin lehçeleri arasında yapılan transfere *aktarma* denir.

bilinciyle hareket etmiştir. Yazarların seçiminde gösterdiği bu titizliği benzer şekilde onların hikâyelerinden yaptığı seçimlerde de göstermiştir. Bu noktada Yelok, aktardığı hikâyeleri kendi edebî zevk ya da tercihinine göre değil, Özbekistan'daki farklı edebî çevrelerin, Özbek okuyucuların ve edebiyat eleştirmenlerinin “edebî nitelikleri çerçevesinde” üzerinde ittifak ettiği eserleri seçtiğini belirtir (2019: 2).

Eserde *Sözbaşı*'ndan sonra *Hikâyeler* bölümü yer alır. Aktarılan hikâyeler ve yazarları şunlardır: *Erkin*, Tâhir Melik (s. 7-25); *Dördüncü Kattaki Sararmış Pencere*, Âlim Âtahân (s. 27-39); *Bir Gün Karınca Olup*, Nâdir Nârmatov (s. 41-54); *Sen Ne Kadar Tatlısın, Ey Acı Hayat!* Hayriddin Sultanov (s. 55-69); *Ak Bina Akşamları*, Nurullah Muhammed Raufhan (s. 71-105); *Dağlarda Bayırlarda*, Murad Muhammed Dost (s. 107-121); *Resimdeki Kadın*, Şâdikul Hemrâyev (s. 123-138); *Karagöz Mecnun*, Said Ahmed (s. 139-156); *Hisâmiddin El-Yâğî*, Şâyim Botayev (s. 157-173); *Bahar Özlemi*, Gulâm Kerimî (s. 175-186); *Müslüman*, Uluğbek Hemdem (s. 187-204); *Bahaddin'in Köpeği*, Nazar Eşânkul (s. 205-227); *Kurt*, İsaçan Sultan (s. 229-243).

Hikâyelerin özgün hâline ulaşılabilmesi için her birinin sonunda alındığı kaynağın künye bilgileri yer almaktadır.

Dağlarda Bayırlarda ile *Kurt* hikâyeleri dışındaki on bir hikâyeyi Yelok, daha önce Kardeş Kalemler, Kurgan Edebiyat ve Hece Öykü gibi edebiyat dergilerinde yayımlamıştır. Bahsi geçen aktarma hikâyelerin yer aldığı dergilerin künyeleri ilgili hikâyelerin başında dipnot olarak verilmiştir.

Metni aktarılan lehçenin (kaynak lehçe) ait olduğu topluma özgü kavram, terim ya da ibarelere eserlerde rastlanması son derece doğaldır ancak kaynak lehçede yer alan kullanımların aktarılacak lehçede (hedef lehçe) karşılığının olmaması, aktarmalarda aktaranı zor durumda bırakabilecek bir husustur. Bu yüzden aktaranın kaynak lehçeyi iyi bilmesi ve o toplumun sosyo-kültürel yapısına hâkim olması önemlidir. Hedef lehçede karşılığı olmayan kavram ve terimlerin olduğu gibi bırakılması makul bir yöntem olmakla beraber yeterli değildir. Aktaranın anlaşılabilirliği sağlamak için dipnot ya da sonnot şeklinde açıklama yapması da gerekir. Yelok'un aktarmalarına bu gözle bakıldığında aktarma tekniğinin başarıyla uygulandığı pek çok örnek bulunur. Söz gelimi 180. sayfada Yelok, “*Komsomola* mahsus cesaret ve mertlikle...” diye başlayan cümlede “komsomol” kelimesini Türkiye Türkçesinde karşılığı olan bir terim olmadığı için aynen bırakmış ve bunu dipnotta “Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin gençlik yapılanmasının erkek üyelerine verilen ad.” şeklinde açıklamıştır.

Kaynak lehçede yazarın kullandığı kelimenin karşılığı hedef lehçede bulunabilir. Ancak burada da o kelimenin hedef lehçedeki anlam alanını göz önünde bulundurma gereği doğar. Ele alınan kitabın 5. sayfasında “Kitaplıkta sadece *dâhî*lerin kitapları olsun.” cümlesi geçer. Yelok, burada *dâhi* kelimesini eğik yazmış ve dipnotla “Burada Marks, Engels, Lenin ve Stalin kastediliyor. (Aktaranın notu)” açıklamasını vermiştir. Nitekim aktaranın burada notu olmasaydı *dâhi* kelimesinin gönderimde bulunduğu kavram, hedef lehçedeki okurun zihninde karmaşaya neden olabilirdi. Ele alınan eser üzerinde örnekler çoğaltılabilir.

Kitap, *Hikâyeler* bölümünün ardından *Kaynakça* ile sona erer. *Kaynakça*da aktarılan hikâyelerin Özbek literatüründeki künyeleri, aktaranın daha önce çeşitli edebiyat dergilerinde yayımladığı ve bu eserinde yer verdiği hikâye aktarmalarının künyeleri ve dipnot bilgilerinde yararlanılan kaynaklar yer alır.

Eserde hikâyeleri aktarılan yazarların hayatları hakkında hiçbir bilgi verilmemiştir. Yazarların kısa biyografilerinin yer alması, bu yazarlarla ilk kez tanışan, özellikle de alanı Türkoloji olmayan okurlar için yararlı olabilirdi.

Aynı Bağın Gülleri – Özbek Edebiyatından Seçme Hikâyeler (1980-2014) adlı kitap, aktarma tekniklerinin başarıyla uygulanması ve aktarmalarda kullanılan dilin sade, açık ve anlaşılır olması bakımlarından yalnızca akademisyenlerin ve Türkoloji öğrencilerinin değil toplumun her kesiminden okurun edebî tat alabileceği nitelikte bir eserdir.